مقاله تحقیقاتی

بررسی تاثیر بسته‌های آموزشی دگر امدادی بر میزان آگاهی و نگرش همسران کارکنان نظامی در مواجهه با زلزله

معصومه حاجی زاده[1]، *مرجان سید مظهری[2]، سید امیر حسین پیشگویی[3]، شهلا علیاری[4]

چکیده

مقدمه: زلزله خطر جدی برای زندگی مردم در سراسر دنیا محسوب می‌شود. از این رو آموزش اصول مقابله با زلزله، یک نیاز جدی و ضروری است. به همین منظور این پژوهش با هدف کلی بررسی تاثیر بسته‌های آموزشی دگرامدادی بر میزان آگاهی و نگرش همسران کارکنان نظامی در مواجهه با زلزله انجام شده است.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه تجربی که در سال ۱۳۹۲ انجام گردید، دو کوی سازمانی وابسته به ارتش که در دسترس بودند به طور تصادفی در دو گروه مداخله و کنترل قرار گرفتند و تعداد ۳۰ نفر از همسران کارکنان نظامی ساکن از هرکوی سازمانی وابسته به ارتش به طور تصادفی انتخاب شدند. آزمون اولیه از دو گروه با پرسشنامه پژوهشگر ساخته آگاهی و نگرش به عمل آمد و سپس به گروه مداخله محتوای آموزشی (کتابچه و فیلم آموزشی) ارائه گردید، ولی برای گروه کنترل اقدامی صورت نگرفت. پس از دو هفته، پس آزمون در دو گروه گرفته شد. در انتها داده‌ها با استفاده از آزمون آماری پارامتریک در نرم افزار spss۲۱ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد که نمرات قبل از مداخله در دو گروه آزمون و کنترل در دو حیطه دانش و نگرش اختلاف معنی‌داری نداشت ولی در نتایج پس از آزمون، نمرات حیطه دانش (۲/۵۲±۱۷/۶۰) در دو گروه اختلاف معنی‌دار آماری را نشان داد ($p< ۰/۰۰۱$)، به طوریکه میانگین نمرات دانش گروه مداخله به صورت معنا داری از میانگین نمرات گروه کنترل بالاتر بود ولی در حیطه نگرش پس از مداخله، اختلاف معنی‌داری بین دو گروه مشاهده نشد ($p> ۰/۰۵$).

بحث و نتیجه‌گیری: آموزش دگر امدادی می‌تواند سبب ارتقاء دانش افراد کمک کننده در بحران گردد اما برای تغییر نگرش آنها باید از سایر روشهای آموزشی استفاده نمود.

کلمات کلیدی: آموزش، دگرامدادی، زلزله، آگاهی، نگرش

مجله علوم مراقبتی نظامی ■ دوره اول ■ شماره ۱ ■ پاییز ۱۳۹۳ ■ صفحات ۱-۸

مقدمه

حوادث غیرمترقبه و بلایا و سایر بحران‌ها ممکن است در هر زمان و در هر کجای دنیا رخ دهد و با ایجاد این رخداد غیر مترقبه جان میلیون‌ها نفر را تهدید نماید (۱). بلایا اتفاقات مصیبت باری هستند که الگوی زندگی افراد جامعه را مختل کرده و صدمات متعددی را به بار می‌آورند. این بلایا می‌توانند طبیعی یا ساخته دست بشر باشند (۲). آمارها نشان می‌دهند حوادث طبیعی بزرگ طی دو دهه‌ی اخیر در دنیا، زندگی حداقل ۸۰۰ میلیون نفر را تحت تاثیر قرار داده و منجر به مرگ هزاران نفر و آسیب اقتصادی بیش از ۵۰ میلیارد دلار شده است (۳). پژوهشگران برآورد می‌نمایند که تقریبا از ۴۰ مورد حوادث طبیعی شناخته شده، ۳۱ مورد آن در ایران واقع شده است. بر اساس گزارش سازمان بهداشت جهانی

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد پرستاری نظامی، ایران، تهران، دانشگاه علوم پزشکی آجا، دانشکده پرستاری
۲- مربی، ایران، تهران، دانشگاه علوم پزشکی آجا، دانشکده پرستاری (* نویسنده مسئول)
آدرس الکترونیک: marjanmazhari@yahoo.com
۳- مربی، ایران، تهران، دانشگاه علوم پزشکی آجا، دانشکده پرستاری
۴- استادیار، ایران، تهران، دانشگاه علوم پزشکی آجا، دانشکده پرستاری، گروه پرستاری بهداشت مادران و نوزادان

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.18869/acadpub.mcs.1.1.1]

درسال ۲۰۰۸، در یک صد سال گذشته حدود ۸۱ حادثه‌ی بزرگ در ایران اتفاق افتاده که منجر به مرگ حدود ۱۶۰ هزار نفر، مصدومیت بیش از ۱۷۰ هزار نفر و آسیب دیدگی بیش از ۴۴ میلیون نفر شده است (۴).

آمادگی برای مقابله با بلایا شامل اطمینان از آماده بودن یک جامعه برای انجام اقدامات پیشگیرانه و پاسخگویی به بلایای قریب الوقوع است (۵). آموزش بخش مهمی از فرآیند آمادگی است (۶). منظور از آموزش مجموع فعال یت‌ها و تدابیری است که توسط معلم و یادگیرنده اجرا می‌شود و هدف آن کمک به یادگیرنده برای یادگیری بهتر مطالب است (۷، ۸). یکی از آموزش‌های مهم در رابطه با افزایش آگاهی در برابر بلایا، آموزش خود امدادی و دگرامدادی است (۹، ۱۰). ناتو (Nato) تعریف خود و دگر امدادی را چنین بیان می‌دارد: این کمک‌ها مراقبت فوری و موقتی است که در موقع در دسترس نبودن افراد حرفه‌ای و تا رسیدن آن‌ها توسط فرد به خود و دیگران ارائه می‌گردد (۱۱).

در کتاب منتشر شده از طرف مرکز آموزش ایالات متحده آمریکا در سال۲۰۰۳ چنین عنوان شده است که بیشتر مرگ‌ها قبل از رساندن افراد مجروح به مراکز درمانی رخ می‌دهد و استفاده صحیح از مهارت‌های دگر امدادی می‌تواند تعداد مرگ و میر را تا بیش از ۱۵٪ کاهش دهد (۱۲).

بررسی آمار مرگ و میر ناشی از حوادث غیر مترقبه در ایران نشانگر این حقیقت است که ضعف آگاهی مردم آسیب دیده در خصوص حفظ جان خود و خانواده سهم عمده‌ای در افزایش قربانیان این حوادث دارد، لذا گمان می‌رود که آموزش در این زمینه از اهمیت زیادی برخوردار است (۱۳). البته نباید ناگفته بماند که علاوه بر آموزش به عنوان یک اصل مهم در مدیریت بحران، استفاده از روش آموزشی نیز از اهمیت خاصی برخوردار است (۹). به عنوان نمونه یکی از روش‌های موثر آموزشی استفاده از بسته‌های آموزش از راه دور است که خود از روشهای متداول در آموزش غیر حضوری محسوب می‌گردد (۶). این بسته‌های آموزشی شامل فیلم‌های آموزشی در قالب دی وی دی، جزوه آموزشی و فایل‌های آموزشی مورد نیاز می‌باشد. اهمیت بسته‌های آموزشی شامل دسترسی سریع، ارائه روش آموزش جدید و مناسب و ذخیره حجم زیادی از اطلاعات، امکان آموزش فردی، امکان تغییر نقش و ارزیابی توانایی فراگیران به عنوان یکی از اجزای یادگیری غیر وابسته محسوب می‌گردد که پوشش دهنده اهداف اساسی منتج از تمامی آموزش‌ها که همانا ارتقاء سطح دانش و نگرش افراد می‌باشد، است (۸).

محققین بر این باورند که در تمامی آموزش‌ها منظور از آگاهی، داشتن توانایی‌های ذهنی و دانش در یک مورد خاص است و منظور از نگرش علاقه و انگیزه راجع به آن موضوع می‌باشد (۹). تقویت آگاهی همگانی با تاکید بر آموزش و ارتقاء نگرش فراگیران هنگام مواجهه با بلایا در جامعه امری بسیار ضروری به نظر می‌رسد (۶). در مطالعات مختلف از روش‌های آموزشی متفاوتی از جمله کارگاه آموزشی، سخنرانی و شبیه سازی جهت آمادگی در برابر بلایا استفاده شده است. در تمامی این روش‌ها دانش واحدهای مورد پژوهش افزایش داشته ولی تاثیر بر نگرش متفاوت بوده است (۱۴، ۱۵، ۱۶). در زمینه خودامدادی و دگرامدادی روش سخنرانی و بسته نرم افزاری مورد مقایسه قرار گرفتند که در برخی موارد روش بسته نرم افزاری و برخی دیگر سخنرانی موثر بوده است (۱۷). همچنین مرادی به مقایسه آموزش مراقبت‌های پرستاری حوادث هسته‌ای به دو روش سخنرانی و بسته‌های آموزشی بر سطوح یادگیری پرستاران پرداخت. میانگین نمرات آگاهی پرستاران در گروه بسته‌های آموزشی در سه سطح دانش، فهم و کاربرد به طور معنی‌داری از گروه سخنرانی بالاتر بود (۱۸).

از آنجایی که پژوهشی تا زمان انجام این مطالعه، در زمینه‌ی تاثیر بسته‌های آموزشی دگرامدادی بر آگاهی و نگرش همسران کارکنان نظامی در مواجهه با زلزله انجام نشده بود، بدین سبب پژوهشگران بر آن شدند تا این پژوهش را با هدف «تعیین تأثیر ارائه بسته‌های آموزشی دگر امدادی بر آگاهی و نگرش همسران کارکنان نظامی در مواجهه با زلزله» به انجام رسانند.

روش‌ها

مطالعه‌ی حاضر که در سال ۱۳۹۲ انجام گردید، مداخله‌ای تجربی با طرح پیش آزمون پس آزمون می‌باشد که دو گروه مداخله و کنترل از منازل سازمانی تابعه ارتش با یکدیگر مقایسه گردیدند. جامعه هدف در این مطالعه خانواده نظامیان ساکن در منازل سازمانی و جامعه مورد مطالعه از خانواده‌های ساکن در دو کوی

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.18869/acadpub.mcs.1.1.1]

سازمانی که در دسترس پژوهشگر بودند انتخاب شدند. لازم به ذکر است انتخاب کوی سازمانی بعنوان گروه مداخله و کنترل به طور تصادفی بوده و نمونه‌های گروه مداخله از یک کوی سازمانی و نمونه‌های گروه کنترل از کوی دیگر نیز به طور تصادفی انتخاب شدند تا از عدم ارتباط بین دو گروه اطمینان حاصل گردد. محاسبه حجم نمونه از طریق فرمول پوکاک (۱۹) $n = \frac{S_1^2+S_2^2}{(\bar{x}_2-\bar{x}_1)^2} f(\alpha, \beta)$ با توجه به مقاله موجود (۱۷)، عدد گذاری شد.

$S_1^2 = 7.9$
$S_2^2 = 10.8$
$\overline{X_1} = 60$
$\overline{X_2} = 65.1$
$F(\alpha, \beta) = 7.84$

بنابراین تعداد نمونه‌ها ۲۷ نفر در هر گروه محاسبه گردید که با احتساب ریزش، تعداد ۳۰ نفر در هر گروه انتخاب شدند. معیارهای ورود به مطالعه شامل: توانایی خواندن ونوشتن به زبان فارسی، عدم گذراندن دوره‌های مشابه، عدم داشتن عضو درجه یک خانواده (پدر، مادر، همسر، فرزند) که در کادر پزشکی یا در زمینه بلایا مشغول به کار باشند و داشتن امکانات استفاده از رایانه در نظر گرفته شد. در این پژوهش ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه و آزمون بود که توسط پژوهشگر و۳نفر از همکاران پژوهشگر (دانشجویان پرستاری) که طی دو ساعت برنامه آموزشی توسط پژوهشگر با نحوه تکمیل پرسش نامه و انجام آزمون آشنا شدند، انجام گرفت. این ابزار بر اساس محتوای بسته آموزشی که برگرفته از آخرین کتب و منابع در دسترس در این زمینه بوده تهیه شده و محتوای آموزشی آن حول محور دگر امدادی در زلزله، طراحی گردید لازم به ذکر است این بسته آموزشی به ۷ نفر از اعضاء صاحب نظر در این زمینه داده شد تا به لحاظ علمی نیز مورد بررسی قرار گیرد. بر این اساس پرسش نامه‌های مورد استفاده در این پژوهش عبارت بودند از: الف) پرسشنامه اطلاعات جمعیت شناسی که در این پرسش نامه کلیه متغیرها (سن، سطح تحصیلات، درجه همسر، شغل، گذراندن دوره امداد و نجات، داشتن کامپیوتر شخصی) مورد بررسی قرار گرفت و بر اساس آن همگن بودن دو گروه مداخله وکنترل مشخص گردید. ب) آزمون چهارگزینه‌ای ارزیابی آگاهی در زمینه دگر امدادی در زلزله: از آنجایی که محققین معتقدند که آموزش دگر امدادی شامل کمک‌های اولیه، خونریزی، شکستگی، سوختگی و باز نمودن راه هوایی بیمار می‌باشد که بایستی در برنامه‌ریزی آموزشی دگر امدادی گنجانده شود (۱۱)، لذا بسته‌های آموزشی این پژوهش نیز بر همین اساس و عناوین تهیه شد و در این آزمون ۲۰سوال چهار گزینه‌ای بر مبنای همین عناوین طراحی گردید و به هر پاسخ صحیح یک امتیاز داده شد. در ضمن تعداد ۶ سوال در کمک‌های اولیه، ۴ سوال خونریزی، ۳ سوال سوختگی، ۴ سوال شکستگی و ۳ سوال به باز نمودن راه‌های هوایی اختصاص داده شد. ج) پرسشنامه نگرش: این پرسشنامه ساخته نیز با مطرح نمودن تعداد ۲۰ عنوان بر اساس نگرش فرد در زمینه اهمیت زلزله و دگرامدادی ساخته و به صورت لیکرتی نمره دهی شد. به این صورت که جواب‌ها در چهار گزینه کاملا موافقم، موافقم، مخالفم و کاملا مخالفم به ترتیب از نمرات ۴ تا ۱ طراحی شد ولی در بین سوالات دو سوال به صورت معکوس نمره گذاری شد به این ترتیب که به کاملا موافقم نمره ۱ و به کاملا مخالفم نمره ۴ داده شد.

به منظور تعیین روایی و پایایی ابزار، ابتدا پژوهشگر با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی کلیه منابع موجود (مجلات، کتب و نشریات و پرسشنامه‌های مشابه) در زمینه موضوع پژوهش، پرسشنامه‌های اطلاعات جمعیت شناختی و پرسشنامه نگرش و آگاهی را تحت نظر اساتید راهنما و مشاورین تهیه و تنظیم نمودو سپس به منظور تعیین روایی محتوا، توسط ۱۰ نفر از گروه متخصصین و اعضای هیئت علمی اعتبار محتوای ابزار مورد بررسی و تائید قرار گرفت. به لحاظ تایید پایایی آن نیز پرسشنامه در اختیار ۱۵ نفر از جامعه هدف قرار داده شد و با استفاده از محاسبه آلفا کرونباخ (α= ۰/۷۶۱)، پایایی آن تعیین گردید، سپس این تعداد، از واحدهای مورد پژوهش حذف شدند.

در این راستا پژوهشگر پس از کسب اجازه از ریاست محترم دانشکده پرستاری دانشگاه علوم پزشکی آجا و کمیته اخلاق و ثبت پژوهش در پایگاه ثبت کارآزمایی بالینی (Iranian Registry of Clinical Trials) با ارائه معرفی نامه کتبی، خود را به ریاست منازل سازمانی و مسئولین بخش‌های مختلف معرفی نمود و جهت انجام پژوهش از آنان کسب اجازه گردید. سپس پژوهشگر خود را به واحدهای پژوهش نیز معرفی و موافقت آنها را جهت انجام پژوهش جلب نمود و هدف از انجام پژوهش و مراحل کار به طور

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-26]
[DOI: 10.18869/acadpub.mcs.1.1.1]

دقیق به واحدهای پژوهش توضیح داده شد. سپس نمونه‌گیری انجام و داده‌های جمع‌آوری شده ازطریق پرسشنامه‌های مشخصات فردی، آگاهی و نگرش، داده‌ها با استفاده از نرم افزار آماری spss ویرایش۲۱، تجزیه و تحلیل شد.

بر این اساس از آزمون‌های آلفای کرونباخ جهت بررسی همسانی درونی پرسشنامه، کای دو یا کای اسکوئر جهت بررسی مقایسه مشخصات جمعیت شناختی در دو گروه استفاده گردید. ضمناً با توجه به وجود تأیید توزیع نرمال در گروه‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف اسمیرونوف از آزمون‌های t مستقل جهت مقایسه نمرات بین دو گروه و آزمون t زوجی جهت بررسی نمرات قبل و بعد در هر گروه استفاده شد.

یافته‌ها

در مطالعه فوق تعداد ۶۰ نفر از همسران پرسنل نظامی مورد بررسی قرار گرفتند. بیشترین رده سنی در دو گروه بین ۴۰-۳۰ بود. اکثرواحدهای مورد پژوهش در دو گروه تحصیلات دیپلم داشتند (۶۰٪ از گروه مداخله و ۵۵/۳٪ از گروه کنترل). در ضمن ۷۰٪ گروه مداخله و ۹۳/۳٪ گروه کنترل خانه داربودند. درجه همسر ۶۰٪ گروه مداخله درجه دار و ۵۶/۷٪ گروه کنترل افسر بودند. ۸۶/۷٪ هر دو گروه دارای رایانه شخصی بودند و نتایج نشان داد۸۳٪ گروه مداخله و ۷۶/۷٪ از گروه کنترل دوره امداد و نجات را نگذرانده بودند که نهایتاً نتایج اطلاعات جمعیت شناختی واحدهای مورد پژوهش نشان داد که دو گروه از لحاظ مشخصات جمعیت شناختی همگن بودند. (جدول ۱)

همان طور که در جدول ۲ نشان داده شده است میانگین نمرات دانش قبل از مداخله بین دو گروه مداخله و کنترل تفاوت معنی‌داری را نشان نداد (p=۰/۸۳). در صورتی که میانگین نمرات دانش بعد از مداخله بین دو گروه مداخله و کنترل تفاوت معنی‌داری را نشان داد (p=۰ /۰۰). در ضمن میانگین نمرات نگرش قبل و بعد از مداخله بین دو گروه مداخله و کنترل تفاوت معنی‌داری را نشان نداد (p> ۰/۰۵).

مقایسه نمرات دانش دو گروه نشان داد که میانگین و انحراف معیار دانش قبل و بعد در گروه کنترل تفاوت معناداری (p=۰/۳۰) نداشت. ولی دانش بعد درگروه مداخله به طور معنی‌داری افزایش

جدول ۱- مشخصات فردی واحدهای مورد پژوهش

متغیر		گروه مداخله		گروه کنترل		آزمون آماری
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	
سن	۳۰-۲۰	۶	۲۰	۵	۱۶/۷	کای اسکوئر P=۰/۵۰
	۴۰-۳۰	۲۰	۶۶/۷	۱۸	۶۰	
	۵۰-۴۰	۴	۱۳/۳	۷	۲۳/۳	
تحصیلات	سیکل	۳	۱۰	۶	۲۰	کای اسکوئر P=۰/۷۲۵
	دیپلم	۱۸	۶۰	۱۶	۵۳/۳	
	فوق دیپلم	۳	۱۰	۲	۶/۷	
	لیسانس و بالاتر	۶	۲۰	۶	۲۰	
شغل	خانه دار	۲۱	۷۰	۲۸	۹۳/۳	آزمون دقیق فیشر P=۰/۴۲
	شاغل	۹	۳۰	۲	۶/۷	
درجه همسر	کارمند	۲	۶/۷	۲	۶/۶	کای اسکوئر P=۰/۷۷۳
	درجه دار	۱۸	۶۰	۱۱	۳۶/۷	
	افسر	۱۰	۳۳/۳	۱۷	۵۶/۷	
دوره امداد و نجات	بله	۵	۱۶/۷	۷	۲۳/۳	آزمون دقیق فیشر P=۰/۷۴۸
	خیر	۲۵	۸۳/۳	۲۳	۷۶/۷	
داشتن کامپیوتر	بله	۲۶	۸۶/۷	۲۶	۸۶/۷	آزمون دقیق فیشر P=۱
	خیر	۴	۱۳/۳	۴	۱۳/۳	

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.18869/acadpub.mcs.1.1.1]

جدول۲- مقایسه میانگین و انحراف معیار نمرات دانش و نگرش قبل و بعد از مداخله بین دو گروه مداخله و کنترل

شاخص آماری	نتیجه آزمون t مستقل					
گروه	قبل از مداخله بین دو گروه			بعد از مداخله بین دو گروه		
دانش	P=۰/۸۳	df= ۵۸	t=-۰/۲۱	P=۰/۰۰	df= ۵۸	t=۷/۳۹
نگرش	p=۰/۲۸	df= ۵۸	t=۱/۰۹	P=۰/۳۹	df=۰/۵۸	t=۰/۸۶

نشان داد (p=۰/۰۰). (جدول ۳)

همچنین میانگین و انحراف معیار نمرات نگرش قبل و بعد گروه کنترل و نمرات نگرش قبل و بعدگروه مداخله تفاوت معنی‌داری آماری را نشان نداد. (p< ۰/۰۵) (جدول ۴).

بحث و نتیجه‌گیری

بلایای طبیعی مانند زلزله اغلب منجر به تلفات و صدمات وسیع می‌شوند. موقعیت ایران به عنوان کشور زلزله خیز در دنیا نیاز به برنامه‌ای در جهت افزایش آگاهی و آمادگی در برابر بلایا را می‌طلبد (۲۰). که در این راستا آموزش همسران کارکنان نظامی می‌تواند نقش مهمی در ارائه این آموزش در سطح خانواده و نهایتاً جامعه ارائه دهد. پژوهش حاضر با هدف کلی «بررسی تأثیر بسته‌های آموزشی دیگر امدادی بر میزان آگاهی و نگرش همسران کارکنان نظامی در مواجهه با زلزله» انجام گرفت. در راستای هدف پژوهش» مقایسه آگاهی و نگرش بین دوگروه مداخله و کنترل قبل و بعد از پژوهش» جداول نشان داد، نمرات قبل از مداخله در دو گروه آزمون و کنترل در دو حیطه دانش و نگرش اختلاف معناداری نداشته است ولی در نتایج پس از آزمون، نمرات حیطه دانش در دو گروه اختلاف معناداری داشته و میانگین نمرات گروه مداخله به صورت معناداری از میانگین نمرات گروه کنترل بالاتر بود (۰/۰۵ >p) ولی در مقایسه میانگین نمرات حیطه نگرش پس از مداخله، اختلاف معناداری بین دو گروه مشاهده نشد (۰/۰۵ <p). بنابراین بخشی از فرضیه پژوهش که بالا رفتن سطح دانش و آگاهی بعد از مداخله می‌باشد ثابت شد ولی در قسمت بعدی فرضیه پژوهش که تغییر نگرش می‌باشد تفاوتی مشاهده نشد.

نتایج این مطالعه با مطالعه بارتلی و ستلا (Bartley & Stella) که با هدف بررسی تاثیر برگزاری کارگاه آموزشی بر میزان دانش و نگرش پرسنل و میزان آمادگی در بلایا انجام شد، همسو می‌باشد چرا که در مطالعه‌ی مذکور مشخص شد، بعد از اجرای برنامه آموزشی، سطح دانش به طور معنی‌داری افزایش یافته بود (۰/۰۵ >p). ولی افزایش معنی‌داری در نگرش عمومی نسبت به بلایا و آمادگی در آنها مشهود نبود. با این حال اکثر افرادی که در این برنامه شرکت کرده بودند، این تمرین را برای خود مفید دانستند (۱۴). همچنین مطالعه وانگ (Wang) و همکاران نشان داد که اگر چه بعد از اجرای برنامه آموزشی دانش شرکت کنندگان، افزایش یافته بود ولی میزان نگرش گروه‌های مورد مطالعه در موقعیت‌های مختلف تفاوتی نداشت (۲۱).

در مطالعه امانت نیز در دستیابی به هدف تعیین آمادگی و آگاهی

جدول۳- مقایسه میانگین و انحراف معیار نمرات دانش قبل و بعد در دو گروه مداخله و کنترل

شاخص آماری	میانگین و انحراف معیار		نتیجه آزمون t زوجی		
گروه	قبل	بعد			
مداخله	۱۲/۲±۳/۱۹	۱۷ /۶±۲/۵۲	p=۰/۰۰	df=۲۹	t=-۷/۳۳
کنترل	۱۲/۳۷±۲/۸۱	۱۲/۷۳±۲/۵۷	p=۰/۳	df= ۲۹	t=-۱/۰۳

جدول۴- مقایسه میانگین و انحراف معیار نمرات نگرش قبل و بعد در دو گروه مداخله و کنترل

شاخص آماری	میانگین و انحراف معیار		نتیجه آزمون t زوجی		
گروه	قبل	بعد			
مداخله	۶۵/۲۷±۵/۸۱	۶۶/۳۰±۵/۲۶	p=۰/۲۲	df= ۲۹	t=-۱/۲۵
کنترل	۶۳/۶۰±۶/۰۲	۶۵±۶/۳۱	p=۰/۰۶	df= ۲۹	t=-۱/۸۸

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.18869/acadpub.mcs.1.1.1]

بین دو گروه نتایج مشخص کرد که بین میانگین نگرش مرتبط با آمادگی در برابر حوادث و بلایا قبل و بعد پژوهش تفاوت معنی‌داری وجود ندارد (p> ۰/۰۵). ولی میانگین دانش مرتبط با آمادگی در برابر حوادث و بلایا در گروه مداخله بطور معنی‌داری از گروه کنترل بیشتر بود (p = ۰/۰۵) (۲۲).

همچنین در مطالعه دیگری که توسط ایدروس (Idrose) و همکاران با هدف بررسی تأثیر آموزش به شیوه کلاس درس و مانور شبیه سازی شده بر میزان آمادگی کارکنان هواپیمایی برای شرکت در پاسخ گویی به بلایا انجام دادند، در پایان نتایج افزایش میانگین نمرات از ۴۷/۳ در ارزیابی اولیه به ۸۴ در ارزیابی نهایی را نشان داد که این خود نیز معنادار بودن نتایج را نشان می‌دهد (P< ۰/۰۵) (۱۵).

از طرفی در مطالعه‌ای دیگر تحت عنوان «ارزیابی آموزش کمک‌های اولیه به داوطلبان کانون دانش آموزی جمعیت هلال احمر» که توسط خاتمی و همکاران در ۵ استان کشور از مجموع ۵۲۲۶ نفر عضو کانون دانش آموزی هلال احمر به روش همه پرسی انجام شد، مشخص گردید که پس از آموزش ۱۲/۸٪ از دانش پائین، ۷۰/۴٪ دارای دانش متوسط و ۱۱/۹٪ دارای دانش بالا بودند و نگرش ۳۶/۳٪ در سطح کاملا مناسب، ۵۲/۵٪ در سطح مناسب، ۶/۷٪ در سطح متوسط، ۰/۴٪ در سطح نامناسب و ۲/۸٪ در حد کاملا نامناسب بودند و بررسی نگرانی از وقوع مخاطرات در محل زندگی نشان داد که ۶۵/۳٪ از وقوع مخاطرات طبیعی در محل زندگی خود نگران هستند که بیشترین نگرانی (۶۰/۵٪) مربوط به زلزله می‌باشد لذا نتایج این پژوهش در بخش نگرش عکس پژوهش انجام شده بالا می‌باشد چرا که پژوهش حاضر نشان داد که پس از آموزش نگرش در گروه مداخله تغییر کرده بود (۱۶).

در نهایت مطالعه حاضر از لحاظ تأثیر بر میزان آگاهی و نگرش با اکثر نتایج پژوهش‌های قبلی مطابقت دارد ولی تنها با مطالعه خاتمی در بخش نگرش همسو نمی‌باشد. البته مطالعه حاضر از لحاظ روش آموزشی، محتوای آموزشی و گروه هدف با مطالعات ذکر شده متفاوت می‌باشد. در مطالعات ذکر شده عمدتاً از راهبرد آموزش مستقیم مانند کارگاه آموزشی، سخنرانی و مانور شبیه سازی استفاده شده بود در حالی که در پژوهش حاضر به دلیل مشغله فراوان خانواده‌ها و عدم فرصت آن‌ها جهت حضور در کلاس و کمبود فضاهای آموزشی از بسته‌های آموزشی به عنوان روش آموزش بهره گرفته شد. محتوای آموزشی در مطالعات مشابه، آمادگی در برابر حوادث و بلایا بود ولی مطالعه حاضر دگر امدادی در مواجهه با زلزله را مورد بررسی قرار داد. همچنین در مطالعات قبلی گروه هدف دانش آموزان، کارکنان پرستاری و دانشجویان پرستاری بودند ولی مطالعه حاضر در جامعه نظامی و در بین همسران نظامی انجام گرفت. یکی از نقاط تمایز و قوت طرح حاضر انجام آن در منازل سازمانی است. چرا که در این منازل جمعیت زیادی ساکن هستند و امکان دسترسی به آنان سهل‌تر است. از طرف دیگر، در صورت وقوع حوادث و بلایا، امکان خطرات و تلفات در این اماکن، به دلیل تراکم جمعیت زیاد است. همچنین رسیدن کادر امدادی در این اماکن معمولا سخت‌تر از امداد رسانی در مناطق باز جامعه می‌باشد. لذا یکی از اولویت‌های آموزش همگانی در این گروه از جامعه می‌باشد. نقطه قوت دیگر پژوهش حاضر، توجه به همسران پرسنل نظامی است که بایستی در ارائه آموزش در زمینه‌های مختلف و به ویژه مقابله با بلایا در اولویت باشند.

نقطه ضعف طرح حاضر کوتاه بودن دوره آموزشی و عدم امکان بحث و گفتگو و بازخورد فوری به هنگام آموزش بود. شاید یکی از علل عدم تغییر نگرش واحدهای مورد پژوهش نیز همین مورد باشد.

نگاهی گذرا در نتایج به دست آمده از این پژوهش بیانگر این است که در کل، ارائه بسته‌های آموزشی بر ارتقاء دانش همسران کارکنان نظامی تأثیر گذار بوده است و باعث ارتقاء آگاهی به صورت معنی‌داری شده است. در صورتی که تغییر نگرش معنا داری را در جامعه پژوهش ایجاد نکرده است. این بدین معنا است که آموزش می‌تواند سطح آگاهی خانواده‌ها را در برابر زلزله افزایش دهد و باعث بهبود پاسخ دهی آنها هنگام بلایا شود و در نهایت باعث افزایش میزان آمادگی خانواده‌ها می‌شود. البته این آموزش‌ها به منظور حفظ این آگاهی بایستی در زمان‌های آتی تکرار شود (۴). پیشنهاد می‌شود تحقیقات آتی در مدت زمان طولانی‌تر (بین۶ تا ۱۲ ماه) و با حجم نمونه‌های بیشتری انجام گیرد.

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.18869/acadpub.mcs.1.1.1]

References:

1- Nivolianitou Z, Synodinou B. Towards emergency management ofnatural disasters and critical accidents: The Greek experience. Journal of Enviromental Management. 2011; 92 (5):2657-65.

2- Mohebifar R, Tabibi SJAD, Asefzadeh S. Designing a structure of disaster management for Iran, Iran university of medical sciences and health services, school of mangement and medical informationsciences. Journal of Health Administration 2008; 11 (33):47-56. (Persian)

3- Jahangiri K, Tabibi SJAD, Maleki MR, AlamdarI SH. A comparativestudy on community-based disaster management (cbdm) in selected countries and proposing a model for Iran. Payesh Journal 2009; 8 (1):49-57. (Persian)

4- Mamishi S, Sharifi I, Keshavarz H. Tehran:Ministry of Health & Medical Education Health Subcommittee for Natural Disasters Reduction & WHO press; 2010.

5- Risk reduction and emergency preparedness: WHO six-year strategy for the health sector and capacity development. Avilable fromhttp://www. who. int/hac/ techguidance /preparedness / emergency_preparedness_eng. pdf. Accessed 2009 Apr 16.

6- Mohammadi B, Valizadeh S, Lakdizaji S. The effect of education on knowledge, attitude and practice of nursing and midwifery teachers Tabriz University of Medical Sciences in the field of clinical teaching behaviors. Iranian Journal of Medical Education third year. 2003; 2 (0):10-11. (Persian)

7- ShahsavariEsfahani S, Beigi P, BehinAien N, Ayatollahi AR. Teaching Nursing Students aboutthe Basic Principles of Infection Control: Programmed Instruction or Lecture Method. Iranian Journal of Medical Education. 2004; 5 (1): 23-30. (Persian)

8- KambizKarimzadeh S, Shafiee F. ComparisonOf Direct And Indirect Effects Of Educational Methods And Content of Health Education School Health Education Teachers In The City of Shiraz Quarterly Continuing Medical Education. 2001; 12 (2):17-24. (Persian)

9- Sajadechi A. Self aid and body aid, Principals and skills. lst ed. 1, editor. Tehtran:. Command of Islamic Revolution Earth Power Of SepahPasdaran. Nabavi Publication. 2006. 11-7. (Persian)

10- Armstrong JH, Erik R, David G. Burris DG. Toward a National Standard in Primary Mass Casualty Triage. Disaster Med Public Health; 2008; 21: 8-10.

11- First Aid and Self Aid. lst ed. Mashhad: Islamic Revolution Iranian Revolutionary Guards, five infantry divisions Nasr, Center for Continuing Health Education. Saidimanesh. 2003. 5-21. (Persian)

12- Development of disaster preparedness toolkit for nursing and midwifery. Avialable from: http://www. who. int/hac/ events/2006/nursing_consultation_report_sept07. pdf. Accessed NOV_10_2008.

13- Group of Athours. [Guidlins for medical service center in disaster]. Tehran: Crescent Institute of Higher Education; 2007. (Persian)

14- Bartley BH, Stella JB, Walsh LD. What a disaster?! Assessing utility of simulated disaster exercise and educational process for improving hospital preparedness. Prehosp Disaster Med. 2006; 21 (4):249-55.

15- Idrose AM, Adnan WA, Villa GF, Abdullah AH. The use of classroom training and simulation n the training of medical responders for airport disaster. Emerg Med J. 2007 Jan; 24 (1):7-11.

16- Khatami M, ziyai A, Aghamiri S, Ardalan A, Ahmadnejad E. Assessment of first aid training to the student volunteers of the Center of Iran Red Crescent Society. Iranian Journal of Epidemiology; 2010 (1):10-7. (Persian)

17- Daneshmandi M, Askari AS, Ebadi AS. Examine the impact of aid and buddy-aid training in both lecture and multimedia software package on the level of performance of military personnel. Journal of Critical Care Nursing -2011; 4. (3): 126-121 (Persian).

18- Siavash vahabi Y, Tadrisi D, Ebadi A. Comparing the effect of triage education in lecture and education package on nurses learning. Iranian journal of critical nursing. 2011; 2 (1):7-12. (Persian)

19- Hajizadeh E. Asghari M. looking research methods and statistical analysis, Tehran: Jahad university press; 2011.

20- Khankeh H, Falahi M, Ranjbar M, Ahmadi F. [Health management in natural disaster]. . 2008; 9 (2):66-72. (Persian)

21- Wang C, Wei S, Xiang H, Xu Y, Han S, Mkangara OB, et al. Evaluating the effectiveness of an mergency preparedness training program for public health staff in China. Public Health. 2008 May; 122 (5):471-7.

22- Amanat M. Examine the impact of the earthquake taught high school students by nurses on family readiness and rehabilitation (MSc thesis). Tehran: University of Social Welfare and Rehabilitation; 2011.

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.18869/acadpub.mcs.1.1.1]

The effect of buddy aid education packages on the wives of military personnel awareness and attitude in the face with earth quake in 2013

Haji Zadeh. M[1], *Seyyed Mazhari. M[2], pishgooie. A[3], Aliyari. SH[4]

Abstract

Introduction: earthquake education, the need is urgent. Therefore, this study is the effect of buddy aid education packages on the wives of military personnel awareness and attitude in the face with earth quake.

Material & Methods: Initial tests of the two groups were conducted and the experimental group training packages including manuals and training videos were presented and then two weeks after the test was performed in both groups. Finally, data and software using parametric statistical analysis was spss21.

Results: The result of study indicated that the scores of the control and comparison groups in the fields of knowledge and attitude statistically significant. Difference before the intervention, however the post test score in the field of knowledge showed statistically significant difference between the group; the in the mean score of the intervention group was significantly different from the mean score of the control group but the intervention did not cause any significant differences between the two groups in the field of attitude (p> 0/05)

Discussion & Conclusion: The findings of this study can be concluded that other buddy aid can help people improve knowledge of the causes of the crisis, but to change attitudes and raise their attitude to other methods of training can be used.

Keywords: education, buddy aid, earthquake, awareness, attitude

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.18869/acadpub.mcs.1.1.1]

1- Master Student of Military Nursing, Faculty of Nursing, AJA University of Medical Sciences, Tehran, Iran.
2- (*Corresponding author) Instructor, Faculty of Nursing AJA University of Medical Sciences, Tehran, Iran.
Email: marjanmazhari@yahoo.com
3- Instructor, Faculty of Nursing AJA University of Medical Sciences, Tehran, Iran.
4- Assistant Professor, Faculty of Nursing AJA University of Medical Sciences, Tehran, Iran.